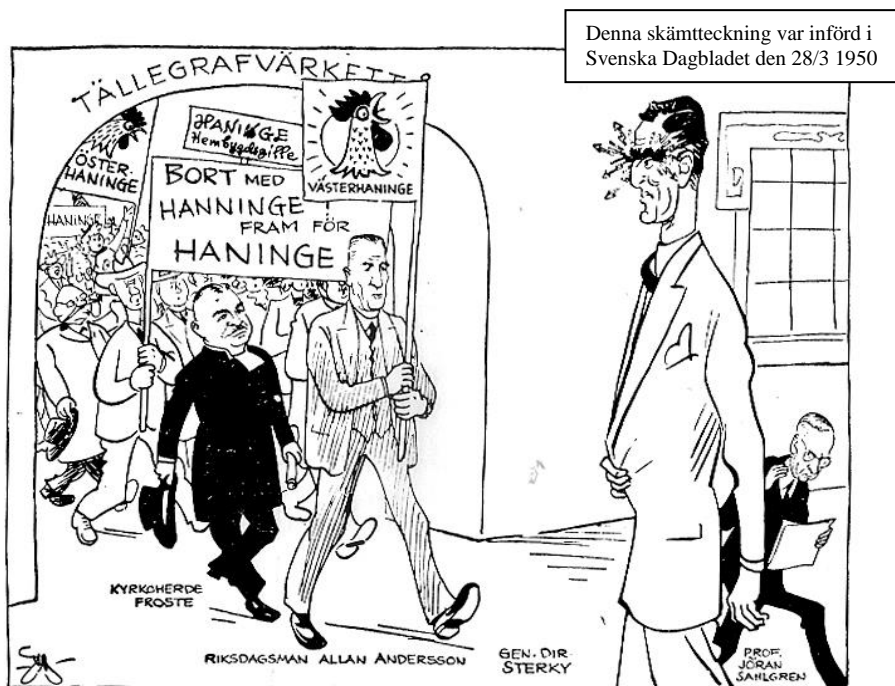

Uttalet och stavningen av vårt kommunnamn

När dåvarande Telegrafverket i slutet på 40-talet genomförde vissa automatiseringar av telenätet beslutade man enväldigt att dubbelstava "n-ljudet" i namnet på de båda Södertörnskommunerna.

Ur Gillets jubileumsskrift från 1984, man fyllde 40 år, saxar vi följande text, skriven av Harry Runqvist.

En fråga som ofta återkommer och fortfarande är aktuell gäller uttalet av kommunens namn. Skall det vara ett långt -a- eller kort -a- och långt -n-? Vad är rätt och vad är fel?

Frågan är fel ställd, det finns inget absolut rätt eller fel uttal, däremot rätt eller fel stavning.

De som hävdar att det "folkliga" uttalet skall gälla har rätt på sitt sätt och de som hävdar att härledningen av namnet skall bestämma uttalet har rätt på sitt sätt. Ofta är det bekvämlighetsskäl som faller utslaget. Det "folkliga" svenska uttalet av ett par italienska ord är exempel på detta. Medan "cafeteria" uttalas med tonvikten på -e-, uttalas "pizzeria" med tonvikten på -i- (som det skall vara).

Denna brännande fråga har en gång fört fram Gillet i offentlighetens ljus. Då gällde det Telegrafverkets åtgärd kring årsskiftet 1949/50 att dubbelteckna n-ljudet i namnet på den nya telefonstationen efter den genomförda automatiseringen av telenätet. I en skrivelse till Telegrafstyrelsen den 25/2 1950 framförde Gillet "en bestämd protest mot verkets beslut att utan hänsyn till sockennamn och ortstradition dubbelteckna n-ljudet i namnet Haninge"

Telegrafstyrelsen svarade, att de anlitat den tidens främsta auktoritet i ortnamsfrågor, professor Jöran Sahlgren, som rekommenderat den omdiskuterade stavningen. Länsstyrelsen hade inte haft något att invända, varför Telegrafstyrelsen inte fann skäl att ändra uppfattning.

Nästa fas i utvecklingen var en insändare i tidningarna, undertecknad av David Froste, kyrkoherde i Västerhaninge, Åke V. Ström, kyrkoherde i Österhaninge, Allan Andersson, ordförande i Västerhaninge kommunalfullmäktige och Anders Wirstam, ordförande i Österhaninge kommunalfullmäktige.

Därefter skriver Telegrafstyrelsen till kommunalfullmäktige i de båda kommunerna, varpå de styrande i Västerhaninge begär att Gillet ska avge ett yttrande. Detta yttrande är så uttömmande i denna segslitna namnfråga, att det förtjänar att återges i sin helhet.

Denna text är hämtad ur skriften

"Haninge Hembygdsförening 40 år"
utgiven 1984

Redaktionskommittén bestod av:
Arne Ohlsson, Börje Larsson,
Gunnel Ilonen och Harry Runqvist

Till kommunalfullmäktige i Västerhaninge.

Med anledning av Kungl. Telegrafstyrelsens skrivelse till fullmäktige, vilken styrelsen för Haninge Hembygds-gille fått taga del av för att däröver avge yttrande, vill Gillets styrelse anföra följande.

De utredningar, vilka Ortnamnsarkivet anför som stöd för sin stavning, syns ta hänsyn enbart till uttalet av namnet och bygga väsentligen på vad ett par av arkivets upptecknare funnit vid besök här på Södertörn. Det finns ingen anledning att ifrågasätta riktigheten i dessa uppteckningar, även om det finns skäl att tro att 1900-talets genuina uttal ej är detsamma som t.ex. 1000 talets.

Däremot kunna flera invändningar göras mot den ljudenliga stavningsprincip arkivet i denna namnfråga tillämpar. Denna princip står i skarp motsättning till en annan, och enligt vår mening, riktigare princip, nämligen den, att ett ord skall stavas i likhet med den stam ur vilken det är härlett. Stammen i första stavelsen i namnen Haninge och Hanveden härleder docent Carl Ivar Ståhle i sin av Ortnamnsarkivets nämnda doktorsavhandling ur –hane- (tupp av skogsfågel, orr- eller tjädertupp), ej hane (a.a.s. 197). Den uppfattningen Ståhle kommit till på rent språkliga grunder finner ett stöd i ornamenteringen på tre av traktens runristningar från senare hälften av 1000-talet (Sö Tungelsta 247 Ålsta och 270 Tyresta; E. Brate och E. Wessén: Södermanlands runinskrifter) I dessa ristningars utsmyckning ingår nämligen en i övrigt fullkomligt unik fågelfigur, vilken utan någon som helst tvekan måste betecknas såsom en tjädertupp.

Styrelsen för Haninge Hembygds-gille finner sig bäst förverkliga sin hembygdsvårdande uppgift genom att motarbeta en stavningsreform, som är onödig och som utsuddar sambandet med vad styrelsen på ovannämnda grunder anser vara ifrågavarande namns ursprung.

Ortnamnsarkivet anför ur Ståhles avhandling uttalet "Hannvänn" för Hanveden. Om första ledet i detta namn skall stavas enligt det "genuina" uttalet, fordrar konsekvensen att även andra ledet stavas "genuint". Som synes kan denna princip leda till oanade resultat. Än mer avskräckande skulle resultatet bli om principen genomfördes konsekvent i hela riket och med hänsynstagande till lokala dialekter. Hur skulle i så fall "Lund" och "Göteborg" stavas? I varje fall skulle t.ex. "Sverige" stavas "Svärje". En princip som man ej är beredd att tillämpa i stort bör ej heller tillämpas i det specialfall Haninge

utgör. I fallet "Gotland" har utvecklingen tom gått emot den princip arkivet företräder, i det att stavningen ändrats från "Gottland" till "Gotland, trots att alla uttala namnet såsom det stavades med två - t -.

När sockennamnen Västerhaninge och Österhaninge och vidare namn på såväl officiella institutioner som föreningar och firmor alla utan undantag stava "Haninge" med ett -n-, t.ex. Haninge Landsfiskalsdistrikt, Haninge Hembygds-gille, Haninge Lottakår, Haninge Konsumtionsförening och Haninge Lastbilscentral, är det för oss i Haningebygden även av rent praktiska skäl högst ovälkommet att bli påtvingade en för oss främmande stavning av namnet på vår telefonstation.

*Västerhaninge den 26 juli 1950
För styrelsen för Haninge Hembygds-gille*

*Erik Nilsson
Ordförande*

*Åke V. Ström
v. ordförande*

*Harry Runqvist
Sekreterare*

I en skrivelse den 8 augusti 1950 meddelade Telegrafstyrelsen att den tagit hänsyn till den lokala opinionen och skulle stava Haninge med ett "n".

Ibland hjälper det att protestera.

Erik Nilsson

Åke V. Ström

Harry Runqvist